

SPRÁVA O STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKU 2015

SÚHRNNÉ HODNOTENIE ENVIRONMENTÁLNEJ SITUÁCIE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

PRÍRODNÝ KAPITÁL – JEHO STAV A VÝVOJ

Emisie znečisťujúcich látok do ovzdušia v dlhodobom horizonte poklesli, rýchlosť poklesu po roku 2000 sa výrazne spomalila. V posledných rokoch je u niektorých znečisťujúcich látok zaznamenaný výkyv vo vývoji, kedy sa v medziročnom porovnaní strieda nárast s poklesom. K významnému nárastu však nedošlo u žiadnej znečisťujúcej látky. Nárast emisií v roku 2014 oproti roku 2013 bol zaznamenaný v prípade NO_x , CO, u ťažkých kovov – olovo, kadmium, ortuť ako aj v prípade emisií PCDD/PCDF a PCB.

Limitné hodnoty znečisťujúcich látok v ovzduší na ochranu vegetácie neboli prekročené. Vážnym problémom však zostáva prízemný ozón, kde limitné hodnoty na ochranu vegetácie a ochranu lesov sú dlhodobou a pravidelne prekračované.

Vodné zdroje sú na území SR rozdelené nerovnomerne. Týka sa to ich množstva a zároveň aj kvality. Napriek tomu má SR k dispozícii dostatok vodných zdrojov pre uspokojenie súčasných a aj výhľadových potrieb vody. Podstatná časť povrchového vodného fondu priteká zo susedných štátov. Využiteľné množstvá podzemných vôd majú ustálený až mierne narastajúci trend.

Z hľadiska dosiahnutia dobrého stavu vodných útvarov povrchových vôd je problematický hlavne ekologický stav/potenciál, kde viac ako polovica z celkovej dĺžky vodných útvarov sa nachádza v kategóriách priemerný, zlý alebo veľmi zlý. Lepšia situácia je pri hodnotení chemického stavu útvarov povrchových vôd, kde len približne tri percentá podielu dĺžky sú v kategórii zlého chemického stavu. V prípade chemického stavu útvarov podzemných vôd približne pätina z ich rozlohy vykazuje zlý chemický stav.

Výmera poľnohospodárskej pôdy trvalo mierne klesá. Jej podiel na celkovej rozlohe územia SR v roku 2015 bol takmer polovičný. Výmera lesných porastov dlhodobou mierne kontinuálne narastá. Najväčší percentuálny nárast v dlhodobejšom horizonte bol zaznamenaný u zastavaných plôch a nádvorí.

Poľnohospodárska pôda z hľadiska jej kontaminácie vykazuje vysokú kvalitu, vo viac ako 99 % je hygienicky vyhovujúca. Narastá však kyslosť pôd. Priemerné hodnoty obsahu organického uhlíka v orných pôdach sú podstatne nižšie ako na trvalých trávnych porastoch.

Geologické zásoby výhradných ložísk dosahujú 16 605 mil. ton s podstatnou prevahou nerudných surovín. Geologické zásoby nevyhradených nerastov predstavujú 3 164 mil. ton.

Pokračuje ohrozenie a degradácia ekosystémov. Takmer polovica druhov vyšších rastlín európskeho významu sa nachádza v nepriaznivom stave, v prípade biotopov európskeho významu je to viac ako polovica. Ešte horšia situácia je v prípade živočíchov európskeho významu, kde to je viac ako tri štvrtiny.

Zdravotný stav lesov je v posledných rokoch stabilizovaný, avšak naďalej je považovaný za nepriaznivý. V roku 2015 došlo k výraznému zlepšeniu zdravotného stavu listnatých drevín, zaznamenaná bola stabilizácia zdravotného stavu smreka a borovice a zlepšenie v prípade jedle.

Počasia sa aj v SR v posledných dekádach stalo viac extrémnym. Jedným z najvýznamnejších negatívnych prejavov zmeny klímy je častejší výskyt veľmi silných lokálnych búrok s vysokými úhrnmi zrážok, ktoré spôsobia nečakané povodňové stavy na tokoch riek a ohrozia priľahlé územia. Na druhej strane je to výskyt dlhotrvajúcich horúčav a sucha. Striedanie sa týchto extrémnych javov má negatívne vplyvy na ekosystémy, hospodársku aj sociálnu oblasť.

ZELENÉ HOSPODÁRSTVO A EFEKTÍVNE VYUŽÍVANIE ZDROJOV

Hrubý domáci produkt SR od roku 2000 s výnimkou roku 2009 zaznamenáva každoročne medziročný nárast. Najväčší podiel na jeho tvorbe má spomedzi sektorov hospodárskych odvetví priemyselná výroba, ktorá sa na ňom podieľa približne jednou pätinou.

Produktivita zdrojov v hospodárstve SR od roku 2000 narástla o viac ako tretinu, stále však zaostáva za priemernou produktivitou zdrojov v EÚ.

Energetická náročnosť hospodárstva SR klesá, napriek tomuto pozitívnemu trendu je však stále vysoká. SR má šiestu najvyššiu energetickú náročnosť v rámci krajín EÚ 28. Postupne klesá výroba energie v tepelných elektrárnach. Podiel energie z obnoviteľných zdrojov postupne narastá. SR má už v súčasnosti nízkouhlíkový mix zdrojov energie, pričom podiel bezuhlíkovej výroby predstavuje približne tri štvrtiny celej výroby.

Pokračoval trend rastu produktivity uhlíka a podarilo sa taktiež udržať trend tzv. decouplingu – t. j. oddelenia kriviek rastu hrubého domáceho produktu a vývoja v emisiách skleníkových plynov, kde pokračoval pokles ich produkcie. Problémom zostáva znižovanie emisií z dopravy, kde sa nedarí dosiahnuť výraznejšie zlepšenie.

Využívanie povrchových a podzemných vôd celkovo a takmer vo všetkých účeloch využitia má dlhodobý klesajúci trend. V roku 2015 oproti roku 2014 však bol zaznamenaný mierny nárast odberov ako u povrchovej, tak aj u podzemnej vody.

Z dlhodobého hľadiska napriek medziročným výkyvom klesá objem, ako aj znečistenie vypúšťaných odpadových vôd.

Množstvo vyprodukovaných odpadov v porovnaní rokov 2005 a 2015 je zhruba na rovnakej úrovni, pričom dochádzalo v jednotlivých rokoch k výkyvom vo forme nárastu, resp. poklesu. Nárast bol zaznamenaný aj v roku 2015 pri porovnaní s rokom 2014 približne o šesťinu množstva. Nárast bol zaznamenaný aj v prípade komunálneho odpadu, SR však patrí v rámci EÚ medzi krajiny s najnižším množstvom vyprodukovaného komunálneho odpadu prepočítaného na obyvateľa.

Zatiaľ sa nedarí výraznejšie znížiť vysoký podiel skládkovania odpadov, práve naopak, hlavne u komunálneho odpadu rastie podiel odpadov zneškodňovaných skládkovaním. Triedený zber komunálneho odpadu je hodnotený ako nedostatočný, množstvo vyseparovaných zložiek má len veľmi mierne rastúcu tendenciu.

Ciele pre zhodnocovanie elektroodpadov, ako materiálové tak aj pre recykláciu, boli od roku 2005 splnené pre všetky jednotlivé kategórie elektroodpadov.

V systéme ekologickej poľnohospodárskej výroby bola obhospodarovaná takmer desatina z rozlohy poľnohospodárskej pôdy.

V preprave osôb pretrváva negatívny vysoký podiel pripadajúci na individuálny motorizmus a cestnú dopravu. Obdobne pretrváva vysoký podiel, ktorým sa podieľa cestná doprava aj na preprave tovarov.

Podiel daní s environmentálnym aspektom na HDP v SR v rokoch 2005 – 2013 mal klesajúci trend. V roku 2014 v porovnaní s predchádzajúcim rokom došlo k ich miernemu nárastu.

Náklady podnikov a obcí na ochranu životného prostredia v roku 2015 v porovnaní s rokom 2000 vzrástli viac ako dvojnásobne. V porovnaní s predchádzajúcim rokom vzrástli takmer o polovicu.

ZDRAVIE OBYVATEĽOV, KVALITA ŽIVOTA A ICH VZŤAH S ENVIRONMENTÁLNYMI VPLYVMI A RIZIKAMI

Stredná dĺžka života pri narodení sa u mužov i žien trvalo zvyšuje, aj keď stále zaostáva za priemerom EÚ. Oproti roku 2014 vzrástol v roku 2015 počet živonarodených obyvateľov, zároveň však vzrástla aj úmrtnosť. Najvyšší podiel úmrtí sa dlhodobý spája s chorobami obehovej sústavy, druhou najčastejšou príčinou smrti sú nádory.

Napriek poklesu v produkcii emisií stále dochádza k prekročeniu limitných hodnôt pre ochranu zdravia ľudí. Problémom sú hlavne častice PM a NO₂. Dlhodobým problémom vo vzťahu k ľudskému zdraviu sú aj vysoké koncentrácie prízemného ozónu.

Spotreba vody dodávanej verejnými vodovodmi dlhodobý klesá, a to aj napriek nárastu zaznamenanému v budovaní verejnej vodovodnej siete. Kvalita pitnej vody dlhodobý vykazuje vysokú úroveň, takmer všetky analyzované vzorky vyhovujú stanoveným hygienickým limitom.

Za napojenosťou na verejné vodovody výrazne zostáva napojenosť na verejné kanalizácie, kde v rámci SR existujú výrazné regionálne rozdiely.

Z 28 hodnotených prírodných lokalít definovaných ako vody vhodné na kúpanie mala len jedna vodu nevhodnú na kúpanie.

Pretrváva prekračovanie povolených hladín hluku v okolí diaľnic, rýchlostných ciest, ciest I. triedy, ako aj hluku zo železníc a letísk.

V roku 2015 v porovnaní s rokom 2014 narástol počet dopravných nehôd v cestnej doprave, ako aj počet usmrtených a zranených osôb. V prípade nehôd v železničnej doprave bol zaznamenaný pokles ich počtu.

Medzi najčastejšie príčiny alergie patria peľe rastlín. Negatívne faktory v životnom prostredí (najmä znečistenie ovzdušia) v kombinácii s výskytom nových

druhov peľu (hlavne peľe ambrózie) spôsobili výrazný nárast alergií, hlavne u detí. Alergické ochorenia patria medzi najčastejšie chronické ochorenia detí, postihujú približne jednu tretinu detskej populácie. Peľová sezóna sa v dôsledku rastu teploty predĺžila približne o 10 dní, čo má za následok predĺžovanie trvania alergických ochorení. S rastúcim efektom zmeny klímy je možné v budúcnosti predpokladať ďalšie zhoršovanie tejto situácie z hľadiska negatívneho ovplyvňovania zdravotného stavu a pretrvávajúcích ťažkostí pacientov trpiacich alergickými ochoreniami.